

عنوان مقاله : فرهنگ ایمنی، ارزیابی و بهبود

۱. رئوس اصلی مقاله

مقاله اخیر با در نظر گرفتن رئوس مطالب ذیل تدوین شده و سعی شده از منابع آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و نیز سایر تجارب برگرفته از نشست‌های کارشناسی و فنی با ارگان‌های نظارتی بین‌المللی نظیر وائو نیز استفاده شود :

- فرهنگ ایمنی؛
- ارزیابی فرهنگ ایمنی؛
- ارتباط بین فرهنگ ایمنی و افزایش عملکرد ایمنی؛
- نقش‌ها و مسئولیت‌ها در اجرای کار بر پایه فرهنگ.

۲. اهداف کلی مورد انتظار

- توصیف مفهوم فرهنگ و فرهنگ ایمنی و همچنین بیان ارتباط این دو با عملکرد ایمنی؛
- بیان ارتباط بین خودارزیابی فرهنگ ایمنی ("Safety Culture Self- Assessment "SCSA") و رفتار یا رویکرد پرسش‌گرانه؛
- توصیف متدلوژی و فرآیند انجام خودارزیابی فرهنگ ایمنی شامل نقش‌ها، مسئولیت‌ها و عوامل اصلی دستیابی به موفقیت؛
- فهم و ادراک متغیرهایی که در جمع‌آوری اطلاعات و ارتباطات به منظور دستیابی و انجام خودارزیابی فرهنگ ایمنی تاثیرگذار هستند.

۳. جنبه‌های فرهنگ ایمنی

- مدیریت ایمنی (چارچوب و الگوی رسمی)؛
- فهم مشترک (قوه ادراک)؛
- تمرین و اقدامات (رفتار عملی).

۴. رویکرد آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به فرهنگ ایمنی

در ادامه به بیان تعریف "فرهنگ" از دیدگاه آژانس بین‌المللی انرژی اتمی خواهیم پرداخت. در تعاریف آژانس، فرهنگ به دو بخش "رفتار سازمانی" و "رفتار فردی" تقسیم می‌شود. فرهنگ ایمنی، مجموعه‌ای از خصوصیات و رفتارهای فردی و سازمانی است که بر اساس آن موضوعات مربوط به ایمنی و حفاظت به عنوان اولویتی برتر بسته به اهمیت آنها مورد توجه خواهند گرفت. به عبارت ساده‌تر می‌توان گفت که گاهی اوقات فرهنگ ایمنی در یک سازمان و یا یک کشور با فرهنگ منطقه‌ای و یا ملی آنجا ارتباط تنگاتنگی خواهد داشت.

۵. رویکرد آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به ارزیابی فرهنگ ایمنی

متدلوژی ارزیابی فرهنگ ایمنی از دیدگاه آژانس بر پایه سه چیز استوار است و رویکرد کلی جهت ارزیابی فرهنگ ایمنی در مدرک GS.G.3.5 بیان شده است :

- استانداردهای آژانس؛

- علوم رفتاری؛

- تجربیات گذشته؛

ذکر این نکته حائز اهمیت است که برای دستیابی به سطح بالای ایمنی در صنعت هسته‌ای، آژانس دارای مراجع استاندارد در زمینه ایمنی می‌باشد که شامل اصول بنیادین ایمنی، الزامات ایمنی، رهنمودهای ایمنی و گزارش‌های ایمنی است و در واقع مراجع جهانی محسوب می‌شوند.

۶. رویکرد توصیفی و مقایسه‌ای

در این روش با کمک مصاحبه با افراد، ممیزی، تشکیل گروه‌های هدف، بررسی مدارک و یا نظارت و مشاهده، داده‌های لازم جمع‌آوری و موضوع را مورد کنکاش قرار می‌گیرد. به گونه‌ای که پس از بکارگیری هر کدام از ابزارهای فوق، ابتدا بایستی واقعیات موضوع را استخراج نمود و سپس برای هر کدام از این واقعیات، یک تم فرهنگی تعریف کرد. در نهایت با مقایسه آن تم فرهنگی با مشخصات تعریف شده آژانس و یا با استفاده از هر مدل استاندارد دیگری، می‌توان دریافت که آن تم فرهنگی تا چه حد با آن استاندارد منطبق است.

۷. فرآیند خودارزیابی فرهنگ ایمنی

لازمه انجام فرآیند خودارزیابی فرهنگ ایمنی، آموزش اعضای تیم ارزیابی می‌باشد. قبل از این که وارد بحث شویم این سؤال مطرح می‌شود که اصولاً در یک سازمان چرا بایستی فرهنگ ایمنی در آن مجموعه مورد ارزیابی قرار گیرد؟ به دلیل این که :

- شناخت کافی از فعالیتهای عملیاتی وجود ندارد؛

- گاهی اوقات، نظارت کافی و مؤثر وجود ندارد؛

- تمام مدیران سازمان از همه فعالیتهای در حال انجام، اطلاع کافی ندارند؛

- انحرافات، شرایط غیر طبیعی و خطاها، به سمت بهبود و یا رفع پیش خواهند رفت.

۸. بهبود

حال این سؤال مطرح است که پس از ارزیابی فرهنگ ایمنی و کسب نتیجه، چگونه می‌توان آن را بهبود بخشید. رویکرد آژانس در این مورد، مطالعه از طریق علوم رفتاری است که آن نیز برگرفته از مفروضات ما می‌باشد و این مفروضات از ارزش‌ها نشأت گرفته و آن نیز به به فهم و ادراک ما برمی‌گردد. بنابراین رفتار درست یا غلط، به رویکرد درست یا غلط و به تبع آن به ارزش‌های درست یا غلط و در نهایت به فهم و ادراک درست یا غلط برمی‌گردد.

فرهنگ غلط معلول نگرش غلط، نگرش غلط معلول عادات‌های غلط و عادات‌های غلط معلول رفتار غلط است. پس بکوشیم با تصحیح رفتارهای نایمن، عادات‌های نایمن و نگرش نایمن، فرهنگ کار ایمن را ارتقاء ببخشیم.

ارائه دهنده: بهرام فرجی